IJRO.GOV.UZ тизими орқали ЭРИ билан тасдиқланган, Ҳужжат коди: MQ55431061

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
QO‘QON DAVLAT UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”
Qo‘qon davlat universiteti
rektori D.Sh.Xodjaeva
30-iyun 2025-yil

ONA TILI FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi: 100000 – Ta’lim

Ta’lim sohasi: 110000 – Ta’lim

Ta’lim yo‘nalishi: 60110400 – Boshlang‘ich ta’lim

Qo‘qon – 2 0 2 5

<table>
<tr><td colspan="2">Fan/mavzu kodi:
OTil 112345625</td><td>O‘quv yili:
2025-2026</td><td>Semestr:
3</td><td colspan="3">Kreditlar:
4</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fan/ mavzu turi:
Majburiy</td><td colspan="2">Ta’lim tili:
O‘zbek/rus</td><td colspan="3">Haftadagi dars soatlari:
4</td></tr>
<tr><td rowspan="2">1.</td><td colspan="2">Fanning nomi</td><td>Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)</td><td>Mustaqil ta’lim (soat)</td><td>Kurs ishi</td><td>Jami yuklama (soat)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Ona tili</td><td>60</td><td>60</td><td>0</td><td>120</td></tr>
<tr><td>2.</td><td colspan="6">I. Fanning mazmuni
Fanni o‘qitishdan maqsad – talabalarni boshlang‘ich sinflarda ona tili fanining mazmuni va vazifalari, o‘qitish usullari, ta’limiy vositalar bilan tanishtirish va ularni ta’lim jarayoniga tatbiq etish bo‘yicha bilim, ko‘nikma, malaka va kompetensiyalarni shakllantirish hamda amaliyotga tatbiq etish ko‘nikmasini hosil qilishdan iborat. Fan doirasida o‘rganiladigan asosiy masalalarning mazmun-mundarijasini belgilash, ona tilini o‘quv predmeti sifatida qanday o‘qitish kerakligiga oid kasbiy kompetentlikni shakllantirishdan iborat. Talabalarni shu sohada mantiqiy fikrlashga, ilmiy xulosa chiqarishga o‘rgatish, ularda ona tilining nazariy va amaliy muammolarini hal etish ko‘nikmalarini shakllantirish.
Fanning vazifasi – talabalarda boshlang‘ich sinflar ona tili ta’limi jarayonlarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashni, shuningdek, davlat ta’lim standarti, o‘quv dasturi, maktab darsliklarining mazmuni va metodik tuzilishi bilan tanishtirish orqali boshlang‘ich ta’limda o‘qitishning zamonaviy ilg‘or metod, usullari haqida nazariy bilim, amaliy ko‘nikma va malakalarni shakllantirishdan iborat.
Fanning yetakchi TOP-300 xalqaro universitetlari dasturi asosida tayyorlanganligi: Ona tili fani dasturi dunyoning yetakchi oliy ta’lim muassasalaridan biri bo‘lgan Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti (Rossiya Federatsiyasi)ning 45.03.01 – “Filologiya” (Russkiy yazik i literatura” bakalavriat ta’lim yo‘nalishi “Sovremenniy russkiy yazik. Morfologiya” fanining o‘quv dasturi asosida takomillashtirilgan. Mazkur universitet QS World University Rankings 2024 bo‘yicha 94-o‘rinni egallagan bo‘lib, filologoya sohasi bo‘yicha yuqori malakali ilmiy-uslubiy bazaga ega.
Dasturda quyidagi asosiy jihatlar inobatga olingan:
Nazariy va amaliy yondashuv uyg‘unligi – Moskva davlat universiteti (Rossiya Federatsiyasi)ning 45.03.01 – “Filologiya” (Russkiy yazik i literatura” bakalavriat ta’lim yo‘nalishi “Sovremenniy russkiy yazik. Morfologiya” fanining nazariy tomonlarini amaliy qo‘llash tajribasi asosida yoritildi.
Xalqaro standartlarga muvofiqlik – dastur xalqaro filologik me’yorlar Moskva davlat universiteti (Rossiya Federatsiyasi)ning 45.03.01 – “Filologiya” (Russkiy yazik i literatura” bakalavriat ta’lim yo‘nalishi “Sovremenniy russkiy yazik. Morfologiya” fani zaminida boyitilgan.</td></tr>
</table>

	Tanqidiy fikrlash va tahlil ko‘nikmalarini rivojlantirish – talabalar filologik holatlarni mustaqil tahlil qilish, dalillarga tayangan holda amaliy xulosa chiqarish va hayotiy jarayonida amaliy qo‘llashni o‘rganadilar. **II. Nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari)** II. I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 5-MODUL. Grammatika va morfologiya 1-mavzu. Grammatika haqida umumiy ma’lumot Grammatika haqida umumiy ma’lumot. So‘zning shakli va grammatik ma’no. Grammatik ma’noni ifodalash vosita va usullari. So‘zning grammatik shakli. Grammatik kategoriya. 2-mavzu. Morfologiya haqida umumiy ma’lumot Morfologiya haqida umumiy ma’lumot. So‘z turkumlaridagi kategaroial, nokategorial shakllar tizimi. So‘zning morfologik tuzilishi. 3-mavzu. So‘z turkumlari tasnifi O‘zbek tilida so‘z turkumlari va ularni ajratish tamoyillari haqida umumiy ma’lumot. Hozirgi o‘zbek tilida so‘zlarning ot, sifat, son, olmosh, fe’l, ravish, ko‘makchi, bo g‘lovchi, yuklama, modal so‘z, undov so‘z, taqlid so‘z turkumlariga ajratilishi. 4-mavzu: Ot so‘z turkumining ta’rifi, leksik-grammatik xususiyatlari, ma’no turlari. Morfologik kategoriyalarning tuzilishi va turlari. Jonli va jonsiz otlarning shakliy va semantik tuzilishi Otning ta’rifi va leksik-grammatik xususiyatlari. Otning ma’no turlari. Atoqli otlarning turlari. Turdosh otlarning turlari. Ot turkumining son kategoriyasi. Son kategoriyasi haqida. Mantiqiy son va grammatik son haqida. Son kategoriyasining ikki shakli. 5-mavzu. Otlarning aloqa-munosabat kategoriyalari. Otlardagi egalik kategoriyasi haqida umumiy ma’lumot. Otlarning aloqa-munosabat kategoriyalari: otlardagi egalik kategoriyasi Egalik affikslarida ko‘p ma’nolilik. Egalik bilan bog‘liq fonetik hodisalar. Egalik affikslarining ishlatilishi. 6-mavzu. Otlardagi kelishik kategoriyasi haqida umumiy ma’lumot Bosh kelishik. Qaratqich kelishik. Tushum kelishigi. 7-mavzu. Otlardagi kelishik kategoriyasi haqida umumiy ma’lumot Jo‘nalish kelishigi. O‘rin-payt kelishigi. Chiqish kelishigi. 8-mavzu. Otlarning yasalishi. Otlarda modal ma’no. Otlarning tuzilish jihatdan turlari Otlarning yasalishi:1) morfologik usulda ot yasalishi; 2) sintaktik usulda ot yasalishi; 3) semantik usulda ot yasalishi; 4) abbreviatsiya usulida ot yasalishi. Otlarda modal ma’no va uning ifodalanishi. Otlarning tuzilish jihatdan turlari. 9-mavzu. Sifat – so‘z turkumi. Sifatning leksik-grammatik xususiyatlari, ma’no turlari Sifatning ta’rifi va leksik-grammatik xususiyatlari. Sifatlarning ma’no jihatdan turlari. Asliy va nisbiy sifatlar. Sifatlardagi daraja kategoriyasi. 10-mavzu. Sifatlarning yasalishi va tuzilishi

Sifatlarning yasalishi. Sifatlarning otlashishi. Sifatlarning tuzilish turlari. Sifatning modal shakllari.

11-mavzu. Son so‘z turkumining leksik-grammatik xususiyatlari

Sonning leksik-grammatik xususiyatlari, ma’no turlari. Sonning leksik-grammatik xususiyatlari.Sonning ma’no turlari. *Bir* sonining o‘ziga xos grammatik xususiyatlari. Hisob so‘zlari (numerativlar) Sonlarning otlashishi. Sonlarning tuzilish jihatdan turlari.

12-mavzu. Olmoshning ta’rifi, leksik-grammatik xususiyatlari

Olmoshning ta’rifi. Olmoshlarning ma’no turlari. Kishilik olmoshlari. O‘zlik olmoshlari. Ko‘rsatish olmoshlari.

13-mavzu. Olmoshning ma’no turlari

Belgilash olmoshlari. So‘roq olmoshlari. Gumon olmoshlari. Bo‘lishsizlik olmoshi. Olmoshlarning tuzilish turlari. Boshqa turkumga oid so‘zlarning olmoshga ko‘chishi.

14-mavzu. Fe’l so‘z turkumi sifatida. Morfologik kategoriyalarining shakily tuzilishi

Fe’lning ma’nosi va grammatik belgilari. Mustaqil va yordamchi fe’llar. Fe’lning tuslanishli va tuslanishsiz shaklilari. O‘timli va o‘timsiz fe’llar. Bo‘lishli va bo‘lishsiz fe’llar.

15-mavzu. Fe’llarning nisbat kategoriyasi. Fe’llarning shakily sifatlari.

Nisbat kategoriyasi haqida ma’lumot. Fe’l nisbatlari: a) aniq nisbat; b) o‘zlik nisbat; d) majhul nisbat; e) birgalik nisbat; f) orttirma nisbat.

III. Amaliy mashg‘ulotlari bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar:

Amaliy mashg‘ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Grammatika haqida umumiy ma’lumot
2. Morfologiya haqida umumiy ma’lumot
3. So‘z turkumlari tasnifi
4. Ot turkumining ta’rifi, leksik-grammatik xususiyatlari, ma’no turlari
5. Otlarning aloqa-munosabat kategoriyalari. Otlardagi egalik kategoriyasi haqida umumiy ma’lumot
6. Otlardagi kelishik kategoriyasi haqida umumiy ma’lumot
7. Otlardagi kelishik kategoriyasi haqida umumiy ma’lumot
8. Otlarning yasalishi. Otlarda modal ma’no. Otlarning tuzilish jihatdan turlari
9. Sifat – so‘z turkumi. Sifatning leksik-grammatik xususiyatlari, ma’no turlari
10. Sifatlarning yasalishi va tuzilishi
11. Son so‘z turkumining leksik-grammatik xususiyatlari
12. Olmoshning ta’rifi, leksik-grammatik xususiyatlari
13. Olmoshning ma’no turlari
14. Fe’l so‘z turkumi sifatida
15. Fe’llarning nisbat kategoriyasi.

Amaliy mashg‘ulotlar ma’ruza mashg‘ulotlari asosida tayyorlangan bo‘lib, nazariy egallangan bilimlarni mustahkamlash funksiyasini bajaradi. Amaliy mashg‘ulotlarda mavzularga oid mashqlar ishlash, taqdimot tayyorlash, ijodiy ishlar, jadvallar bilan ishlash kabi ish turlaridan foydalaniladi.

	V. Mustaqil ta’lim bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar: Mustaqil ishni tayyorlashda fan xususiyatlarini hisobga olgan holda, quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi: - esse – dolzarb mavzu bo‘yicha shaxsiy fikrini tanqid, publitsistik va boshqa janrlarda yozma bayon qilish; - ma’ruzalar tayyorlash; - kurs ishi yozish; - konspekt yozish; - glossariy tuzish; - maxsus adabiyotlar bo‘yicha fan bo‘limlari yoki mavzulari ustida ishlash; - o‘quv, ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarish bilan bog‘liq bo‘lgan fan bo‘limlari va mavzularini chuqur o‘rganish; - individual va guruhiy o‘quv loyihasi; - turli ijodiy ishlar yozish; - mavzuli portfoliolar tuzish; - axborot-tahliliy materiallar bilan ishlash; - manbaalar bilan ishlash; - multimediali taqdimotlar yaratish; - badiiy adabiyotlar va maktab darsliklaridan misollar to‘plash kabi mustaqil ish turlaridan foydalaniladi. Mustaqil ta’lim uchun tavsiya etiladigan mavzular: 1. Grammatika haqida umumiy ma’lumot. 2. Morfologiya haqida umumiy ma’lumot. 3. So‘z turkumlari tasnifi. 4. Ot turkumining ta’rifi, leksik-grammatik xususiyatlari, ma’no turlari. 5. Otlarning aloqa-munosabat kategoriyalari. Otlardagi egalik kategoriyasi haqida umumiy ma’lumot. 6. Otlardagi kelishik kategoriyasi haqida umumiy ma’lumot. 7. Otlardagi kelishik kategoriyasi haqida umumiy ma’lumot. 8. Otlarning yasalishi. Otlarda modal ma’no. Otlarning tuzilish jihatdan turlari. 9. Sifat – so‘z turkumi. Sifatning leksik-grammatik xususiyatlari, ma’no turlari. 10. Sifatlarning yasalishi va tuzilishi. 11. Son so‘z turkumining leksik-grammatik xususiyatlari. 12. Olmoshning ta’rifi, leksik-grammatik xususiyatlari. 13. Olmoshning ma’no turlari. 14. Fe’l so‘z turkumi sifatida. 15. Fe’llarning nisbat kategoriyasi. Mustaqil o‘zlashtiriladigan mavzular bo‘yicha talabalar tomonidan nazariy material konspekti, referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi. VI. Kurs ishi bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar Mazkur fandan kurs ishi yozish rejalashtirilmagan.
3.	**VII. Fan o‘qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Talaba bilishi kerak:

	– ona tili fanining umumiy tushuncha, qoida, qonun va nazariyalarining o‘zaro bog‘liqligi, ona tili fanining shakllanish va rivojlanishining tarixiy bosqichlari, ona tili fanining keyingi yutuqlari, ona tili fanining nazariy masalalari to‘g‘risida, jumladan, ona tili imlosi, uslubiyati, ona tilimizning rivojlanish tarixi; ona tilimizning lug‘at tarkibi, ona tilimizning fonetika va fonologiyasi, ona tili fanining grammatikasi, ona tili fanining uslubiyati;ona tili fanining imlosi haqida, ona tili ta’limi jarayonini tashkil etishning huquqiy-me’yoriy asoslari, ona tilini o‘qitish tarixi, rivojlanishi, fanning obyekti va subyekti, “Ona tili”ning tekshirish (ilmiy-tadqiqot) metodlari, boshqa fanlar bilan aloqasi, ona tilini o‘qitishga doir yondashuv va tamoyillar, ona tili o‘qitish metodlari, dars turlari va unda qo‘llanadigan innovasion texnologiyalar, til bo‘limlarini o‘qitishdagi o‘ziga xos yondashuvlar haqida *tasavvurga ega bo‘lishi* (bilim); – ona tili fani bo‘yicha leksikasi, fonetikasi, grammatikasi, imlosi, uslubiyati bo‘yicha tahlil qila olish, ona tili darslarini loyihalashtirish va tashkil etish, ona tili ta’limi mazmuni, bu fanlarni o‘qitishda uning qismlari, boblariga xos xususiyatlarini tahlil qila olish, ona tili ta’limida an’anaviy va noan’anaviy dars shakllarini qo‘llash, o‘quvchilar o‘quv biluv faoliyatini faollashtirishga qaratilgan dars usullarni *bilishi va ulardan foydalana olishi* (ko‘nikma); – o‘quv ishlarini loyihalashtirish; darsdan tashqari mashg‘ ulotlarni aniq va maqsadli tashkil eta olish, o‘z shaxsiy va kasbiy axborot maydonini loyihalashtirish *ko‘nikmalariga ega bo‘lishi (malaka)* kerak.
4.	**VIII. Ta’lim texnologiyalari va metodlari:** interfaol keys-stadilar; (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); guruhlarda ishlash; amaliy mashg‘ulotlar; taqdimotlar qilish; individual loyihalar; jamoa ishlash va himoya qilish uchun loyihalar; ijodiy ishlar yaratish.
5.	**IX. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va amaliy tushunchalarni to‘la o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish, ijod qilish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo‘yicha amaliy ishni topshirish.
6.	**Asosiy adabiyotlar:** 1. Hamroev M., Muhammedova D., Shodmonqulova D., G‘ulomova X., Yo‘ldosheva Sh. Ona tili (darslik). – Toshkent: TDPU, 2008. 2. Ikromova R., Muhamedova D., Hamroev M. Ona tilidan mashqlar to‘plami. – Toshkent: TDPU, 2009. 3. Yo‘ldoshev M. O‘zbek tili praktikumi (1-qism). – Toshkent: TDPU, 2005. 4. Qosimova K., Matchonov S., G‘ulomova X., Yo‘ldosheva Sh., Sariyev Sh. Ona tili o‘qitish metodikasi. – Toshkent: Bayoz, 2022. – 304 b. 5. Бережная Т.И., Махкамова Ш. Т. Родной язык. – Ташкент, 2007. 6. Рахматуллаева Л.И. Методика преподования родного языка. – Ташкент, 2007. Qo‘shimcha adabiyotlar

	7. Mirziyoev Sh. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. – Toshkent: O‘zbekiston, 2017. – 104 b. 8. Mirziyoev Sh. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2017. – 48 b. 9. Mirziyoev Sh. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: O‘zbekiston, 2017. – 488 b. 10. Mirziyoev Sh. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. –Toshkent, 2021. – 458 b. 11. O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha harakatlar strategiyasi to‘g‘risida. (O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami, 2017-y., 6-son, 70-modda) 12. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi “O‘zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta’lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-6108-son Farmoni.
	Axborot manbaalari 13. http://www.edu.uz 14. http://www.uzedu.uz 15. http://www.gov.uz 16. www.pedagog.uz 17. www.tdpu.uz 18. www.ziyonet.uz 19.https://msu.dvaoblaka.ru/media/2024/01/65a9049cce80e_Современный%20русский%20язык%20морофология.pdf
7.	Fan dasturi Qo‘qon davlat universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2025-yil 30-iyundagi 1-sonli qarori bilan tasdiqlangan.
8.	Z.S.Isaqov – Qo‘qon davlat universiteti, “Boshlang‘ich ta’lim” kafedrasi dotsenti, filologiya fanlari nomzodi.
9.	Taqrizchilar: 1. S.M. Zokirova – Farg‘ona davlat universiteti professori, filologiya fanlari doktori(DSe). 2. A.X.To‘raxo‘jayeva – Qo‘qon davlat universiteti, “Boshlang‘ich ta’lim” kafedrasi dotsenti, filologiya fanlari nomzodi.